

POSTANOWIENIE

5 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

na posiedzeniu niejawnym 5 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku A.K.
z udziałem A.K.1
o dział spadku,
na skutek skargi kasacyjnej A.K.
od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z 7 lutego 2023 r., IV Ca 1665/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od doręczenia wnioskodawcy odpisu niniejszego postanowienia.**

A.W.

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna

jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do przytoczonych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na konieczność rozważenia istotnego zagadnienia prawnego w związku z przyjęciem przez Sąd odwoławczy wartości spadku ulegającego podziałowi według wartości ustalonej w toku postępowania prowadzonego przed Sądem pierwszej instancji, podczas gdy wartość spadku uległa zmianie wskutek zdarzenia nadzwyczajnego spowodowanego pożarem już po wydaniu postanowienia merytorycznego przez Sąd pierwszej instancji, a przed wydaniem postanowienia merytorycznego przez Sąd drugiej instancji, a ponadto z uwagi na potrzebę rozważenia czy ustalenie powyższej okoliczności przez Sąd Okręgowy jest prawidłowe w świetle art. 684 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i czy jest możliwe bez zasięgnięcia wiedzy specjalnej z zakresu wyceny nieruchomości.

Dodatkowo skarżący podniósł, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Okręgowy dopuścił się opisanych powyżej naruszeń przepisów postępowania oraz prawa materialnego w postaci niewłaściwego zastosowania art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 684 k.p.c. i art. 156 ust. 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami, orzekając w sprawie w sposób całkowicie arbitralny w oderwaniu od przepisów prawa i z pominięciem zdarzenia nadzwyczajnego w postaci pożaru budynku posadowionego na nieruchomości wchodzącej w skład spadku.

Skarżący stwierdził, że doszło również do realizacji przesłanki z art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez pozbawienie go możliwości obrony swoich praw, a mianowicie z uwagi na prowadzenie rozprawy zdalnej pod nieobecność wnioskodawcy i jego pełnomocnika pomimo utraty transmisji, a następnie po wyrażeniu stanowiska przez uczestniczkę postępowania i jej pełnomocnika

oraz niepoinformowanie pełnomocnika wnioskodawcy oraz A.K. o treści powyższego, co uniemożliwiło zajęcie stanowiska i reakcję procesową.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako na przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga zidentyfikowania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Skarżący sformułował wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w sposób niespełniający wymogów art. 398⁹ § 1 k.p.c. Mimo że powołał się na przesłanki wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego i oczywistość skargi kasacyjnej, a także nieważność postępowania, to jednak nie sprostął obowiązkowi należytego ich umotywowania. Jeżeli mowa o zawartości merytorycznej wywodu skarżącego w zakresie przesłanki „istotnego zagadnienia prawnego”, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to skarżącemu umknęła właśnie całkowicie część motywacyjna, potwierdzająca wszystkie aspekty, które przy powołaniu się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. należy omówić.

Przed wszystkim jednak argumenty odnoszące się do podstaw kasacyjnych oraz mające potwierdzić wystąpienie przesłanek tzw. „przedsądu” skarżący połączył i zawarł w części zatytułowanej „Uzasadnienie podstaw kasacyjnych i wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania” bez wyodrębnienia okoliczności mających przemawiać za uwzględnieniem tego wniosku. W przedstawionym wywodzie prawnym skarżący oprócz odwołania się do naruszeń

konkretnych przepisów prawnych i przedstawienia nielicznych przykładów z orzecznictwa, mających służyć potwierdzeniu postulowanego przez niego sposobu stosowania powołanych przepisów, podjął się dalszego rozwinięcia zarzutów uprzednio ujętych w ramach przytoczonych podstaw kasacyjnych. Ponadto, skarżący synchronicznie opisał kwestie dotyczące „istotnego zagadnienia prawnego” oraz „oczywistego uzasadnienia” i wywody mające wykazać słusność podnoszonych zarzutów. Tym sposobem skarżący uniemożliwił Sądowi Najwyższemu rozróżnienie, którą część argumentacji należy pod względem merytorycznym przypisać do wniosku, a którą do podstaw kasacyjnych. Jednocześnie skarżący przeniósł na Sąd Najwyższy ciężar poszukiwania przyczyn dopuszczalności skargi kasacyjnej, oddzielenia od podstaw kasacyjnych, a następnie samodzielnego odkodowania ich z zaprezentowanego wywodu.

Taki sposób skonstruowania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej udaremnia przeprowadzenie wstępnej kontroli skargi kasacyjnej pod kątem wystąpienia przesłanek jej przyjęcia do rozpoznania. W postanowieniu z 11 stycznia 2002 r., III CKN 580/01, Sąd Najwyższy podkreślał, że kształtując formę kasacji oraz stylizując przepis art. 393³ § 1 k.p.c., ustawodawca wyraźnie oddzielił podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie (pkt 2) od przedstawienia okoliczności uzasadniających rozpoznanie kasacji (pkt 3), w związku z czym utożsamianie tych odrębnych elementów konstrukcyjnych w ramach wykładni sądowej i w praktyce jest niedopuszczalne. Z tych samych założeń wychodził Sąd Najwyższy – gdy w orzeczeniach cytowanych w uzasadnieniu przywołanego postanowienia – przyjmował, że spełnienie obowiązku wynikającego z art. 393³ § 1 pkt 3 k.p.c. nie może polegać na odwołaniu się przez skarżącego do uzasadnienia podstaw kasacyjnych.

Trzeba przy tym odnotować, że w ramach wyliczenia przez wnioskodawcę przepisów prawa, które Sąd Okręgowy miał oczywiście naruszyć, zawierają się wszystkie te przepisy, na kanwie wykładni i stosowania których sformułował on tezę o występowaniu w sprawie zagadnień prawnych wymagających rozstrzygnięcia. Istnieje logiczna sprzeczność w twierdzeniu, że wymienione wyżej i mające zastosowanie w sprawie przepisy prawa procesowego, jako niebudzące wątpliwości interpretacyjnych, zostały oczywiście naruszone przez Sąd Okręgowy

i zarazem, że są one tak niejasne, iż o zagadnieniach prawnych powstających w związku z ich wykładnią i stosowaniem powinien wypowiedzieć się Sąd Najwyższy.

Zapoznanie się z motywami pisemnymi przedstawionymi przez Sąd drugiej instancji oraz w odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwala przyjąć, że skarżący posłużył się tezami mającymi świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w celu zakwestionowania ustaleń stanu faktycznego poczynionych na etapie postępowania dowodowego przed Sądami *meriti*. Dodać należy, że w odniesieniu do prawidłowości tego postępowania skarżący nie zgłaszał zagwarantowanych mu prawnie zastrzeżeń. Tym samym, próba polemiki skarżącego z ustaleniami faktycznymi sądów orzekających nie może przynieść oczekiwanego przez niego efektu, ponieważ ingerencja Sądu Najwyższego w ocenę dowodów dokonaną przez sądy powszechne została wyraźnie ograniczona w art. 398³ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., zgodnie z którym zarzuty odnoszące się do ustaleń faktycznych i oceny dowodów nie mogą stać się podstawą skargi kasacyjnej (*vide*: postanowienie Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2018 r., V CSK 49/18).

Nie do końca wiadomo też, dlaczego skarżący raz godził się na ustaloną wartość składników majątku spadkowego, a drugim razem tę wartość negował. Podobnie uczynił w skardze kasacyjnej. W jednym miejscu skarżący odniósł się bowiem do obniżenia wartości składnika przyznanego uczestniczce zniszczonego przez pożar (co do którego uczestniczka rozpoczęła już remont), w innym – podnosił twierdzenia o tym, że wartość nieruchomości stale rośnie. Przyjmując taką labilność w poglądach należałoby dojść do nieusprawiedliwionego wniosku, że nie jest możliwe zakończenie postępowania w przedmiocie działu majątku spadkowego, gdyż dynamiczne zmiany w zakresie wartości wchodzących w jego skład poszczególnych składników mogą prowadzić do efektu w postaci ciągłej nierównowagi ekonomicznej stron postępowania działowego.

Podobnie niezasadne są argumenty powołane na potwierdzenie podniesionej przez skarżącego nieważności postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ustalone jest stanowisko, że strona zostaje pozbawiona możliwości działania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. i ze skutkiem prowadzącym do nieważności postępowania tylko wtedy, gdy doszło do całkowitego pozbawienia jej

możności obrony jej praw, a więc gdy znalazła się w takiej sytuacji, która uniemożliwia, a nie tylko utrudnia lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lipca 2013 r., II CZ 19/13, niepubl.). Analiza przebiegu postępowania nie potwierdza tezy, jakoby skarżącemu została odebrana jakakolwiek możliwość obrony jego praw. Skarżący aktywnie uczestniczył w całym postępowaniu przez okres 5 lat jego trwania. Nawet mimo chwilowej przerwy w komunikacji z siedzibą Sądu drugiej instancji podczas rozprawy apelacyjnej, dostrzeżonej i odnotowanej przez ten Sąd, skarżący miał możliwość ponownego przysłuchania się stanowisku uczestniczki postępowania oraz jej pełnomocnika. W tej części na rozprawie przed Sądem drugiej instancji ich stanowisko uczestniczki zostało powtórzone.

Z całą pewnością za odebraniem skarżącemu możliwości obrony swych interesów i praw nie może świadczyć okoliczność, że w sprawie zapadło rozstrzygnięcie odmienne niż proponowane przez wnioskodawcę, który – w świetle taktyki działań prawnych podejmowanych w toku postępowania – w żadnym razie nie byłby zadowolony z zapadłego rozstrzygnięcia, mimo że w pełni odpowiada ono prawu i zasadom współżycia społecznego. W tym kontekście spostrzeżenie, że skarżącemu przysługuje uprawnienie do zmian propozycji co do sposobu działu spadku i zgłoszenia nowej propozycji w tym przedmiocie pozostaje chybione. Wnioskodawca nie powinien czynić z tej możliwości narzędzia prowadzącego za wszelką cenę do przedłużania postępowania w sposób nieuprawniony, skoro sposób orzekania przez Sądy *meriti* zgodny jest nie tylko z obowiązującymi przepisami, konsekwencją działań podejmowanych w toku postępowania przez stronę, lecz przede wszystkim także przez wzgląd na sytuację rodzinną stron postępowania, w pełnym zakresie urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 6 pkt 3 w związku z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r. poz. 1964), orzeczono jak w postanowieniu.

A.W.

[ms]